

ΣΤΕ 2145/2020 [ΝΟΜΙΜΗ ΑΕΠΟ ΓΙΑ ΤΟ ΈΡΓΟ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΡΕΜΑΤΟΣ ΡΑΦΗΝΑΣ]

Περίληψη

- Στην περίπτωση που η οριοθέτηση ρέματος δεν έχει λάβει χώρα, είναι, τουλάχιστον, υποχρεωτική η μελέτη και η κατασκευή του έργου κατά τρόπο που να μην επηρεάζει τη φυσική λειτουργία του ρέματος. Εφόσον πληρούται αυτή η προϋπόθεση, γίνεται δεκτό ότι η παράλειψη οριοθέτησης του ρέματος πριν από την έγκριση περιβαλλοντικών όρων του έργου, για το οποίο πρόκειται, δεν συνιστά πλημμέλεια της έγκρισης.

Η οριοθέτηση υδατορεμάτων, τα οποία ευρίσκονται σε οικισμούς ή περιοχές εντός ή εκτός σχεδίου, που λόγω του χαρακτήρα τους χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας, όπως είναι οι αρχαιολογικοί χώροι, τα αρχιτεκτονικά ή παραδοσιακά σύνολα, οι παραδοσιακοί οικισμοί, οι παραλιακές περιοχές ή οικισμοί, οι τουριστικοί τόποι, τα δάση, οι δασικές εκτάσεις, τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, τα ευαίσθητα οικοσυστήματα, οι περιοχές ιδιαίτερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, και οι υπαγόμενες σε ειδικό καθεστώς προστασίας περιοχές, δεν μπορεί να θεωρηθεί, κατά την έννοια του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 24 παρ. 1, 2 και 101 του Συντάγματος, ως "ειδικότερο" θέμα, ούτε ως θέμα "τοπικού" μόνον ενδιαφέροντος, ή "τεχνικού" ή "λεπτομερειακού" χαρακτήρα, διότι αναφέρεται σε οικισμούς και περιοχές που έχουν γενικότερη σημασία για τη χώρα. Ως εκ τούτου, η επικύρωση της οριοθέτησης ρεμάτων, τα οποία ευρίσκονται σε τέτοιες περιοχές και οικισμούς δεν επιτρέπεται να ανατεθεί σε άλλο, πλην του Προέδρου της Δημοκρατίας, όργανο της εκτελεστικής εξουσίας.

Με την αίτηση ακυρώσεως προβάλλεται ότι οι εφαρμοζόμενες διατάξεις του ν. 4258/2014, καθ' ο μέρος δίδουν προτεραιότητα στη διευθέτηση του ρέματος έναντι της οριοθέτησης αυτού και περιλαμβάνουν στην έννοια της διευθέτησης και την υποκατάσταση του ρέματος από κλειστό ή ανοικτό αγωγό, αντίκεινται στην επιβαλλόμενη από τις συνταγματικές διατάξεις προστασία των υδατορεμάτων (άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος), όπως οι διατάξεις αυτές έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο. Προβάλλεται ακόμη ότι η προσβαλλόμενη πράξη παραβιάζει τις διατάξεις του ν. 4258/2014 για τα υδατορέματα και, ειδικότερα, του άρθρου 3 Τμήμα Β του νόμου, δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη Α.Ε.Π.Ο. του έργου διευθέτησης-οριοθέτησης του Ρέματος Ραφήνας δεν έχει συνοδευθεί από την ολοκλήρωση της διαδικασίας οριοθέτησης, η οποία άγεται μέχρι τουλάχιστον και την υποβολή σχεδίου προεδρικού διατάγματος. Σε κάθε περίπτωση, δεν μπορεί σε αυτό το στάδιο να κριθεί η νομιμότητα της βασικής προσβαλλόμενης πράξης (έγκρισης περιβαλλοντικών όρων),

όσο εκκρεμεί η υποβολή του σχετικού σχεδίου προεδρικού διατάγματος οριοθέτησης.

Οι λόγοι αυτοί είναι απορριπτέοι στο σύνολό τους ως αβάσιμοι, διότι, κατά τα ήδη εκτεθέντα, οι διατάξεις του Κεφ. Β' του άρθρου 3 του ν. 4258/2014 δεν αντίκεινται στο άρθρο 24 του Συντάγματος, καθ' ο μέρος δεν απαιτούν η έκδοση πράξης οριοθέτησης για τον καθορισμό των οριογραμμών ρέματος να προηγείται της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων έργων διευθέτησης ή και αντιπλημμυρικών έργων επί του ρέματος, εφόσον, η οικεία Μ.Π.Ε. των έργων διευθέτησης περιλαμβάνει την πρόταση οριοθέτησης για τον καθορισμό των οριογραμμών του επηρεαζόμενου ρέματος και, συνεπώς, οι μελέτες και οι Α.Ε.Π.Ο. των τεχνικών αυτών έργων, οι παραδοχές, οι προτάσεις και οι όροι αυτών, διαμορφώνονται ενόψει της ύπαρξης του ρέματος, όπως αυτή προκύπτει από τα μέχρι τότε νόμιμα στοιχεία οριοθέτησής του. Σε κάθε περίπτωση, ο καθορισμός των οριογραμμών του ρέματος, με την έκδοση της οικείας διοικητικής πράξης, πρέπει να προηγηθεί της εκτελέσεως των έργων. Περαιτέρω, ο κατά τον νόμο ορισμός των έργων διευθέτησης περιλαμβάνει ως σκοπό των έργων αυτών τη βελτίωση των συνθηκών ροής, τη μείωση των κινδύνων από πλημμύρες και τον έλεγχο των διαβρώσεων και των αποθέσεων φερτών υλικών και, επομένως, τη διασφάλιση της ελεύθερης ροής των υδάτων και, κατ' αρχήν, της φυσικής κατάστασης των ρεμάτων, κατά τα γενόμενα δεκτά από το Δικαστήριο. Τούτο άλλωστε προκύπτει και από τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 4 της Κ.Υ.Α. 140055/2017, σύμφωνα με την οποία βασική αρχή κάθε προτεινόμενης λύσης διευθέτησης είναι η, κατά το δυνατόν, διατήρηση της φυσικής κοίτης, η ελαχιστοποίηση των επεμβάσεων και η διαμόρφωση τους με κριτήρια τέτοια, ώστε να ευνοείται η ένταξη τους στο περιβάλλον. Συνεπώς, η ως άνω διάταξη του ν. 4258/2014, όπως και οι λοιπές σχετικές διατάξεις του ν. 4255/2014, ερμηνευόμενες ενόψει της νομολογίας του Δικαστηρίου, επιτρέπουν την υποκατάσταση ρέματος από αγωγό μόνον κατ' εξαίρεση και υπό ειδικές συνθήκες, αναγόμενες ιδίως στην αντιμετώπιση σοβαρών κινδύνων πλημμύρας. Η συνδρομή των συνθηκών αυτών κρίνεται σε κάθε περίπτωση εντός του ως άνω συνταγματικού πλαισίου προστασίας των ρεμάτων.

Εκ των αναφερόμενων στην Μ.Π.Ε του έργου, προκύπτει η αναγκαιότητα κατασκευής του επίδικου έργου, συνιστάμενη στην αποτροπή των μεγάλων και διαρκώς αυξανόμενων πλημμυρικών κινδύνων της περιοχής. Προκύπτει ακόμη ότι η πλημμυρική παροχή αιχμής του ρέματος υπολογίστηκε σε περίοδο πενηνταετίας για όλα τα σενάρια (με ή χωρίς τα έργα). Στους Χάρτες που συνοδεύουν τη Μ.Π.Ε. αποτυπώθηκε ο πλημμυρικός κίνδυνος με ή χωρίς τα έργα, η απομείωση δε του κινδύνου εξαιτίας των επίμαχων έργων είναι σημαντική και ευδιάκριτη. Προκύπτει, περαιτέρω, ότι το θέμα του φράγματος ανάσχεσης εξετάστηκε από τη μελέτη και επελέγη, μετά λόγου γνώσεως, ήτοι ενόψει κυρίως των υπολογισμών της υδραυλικής μελέτης, η κατασκευή του σε μεταγενέστερο εύθετο χρόνο κατόπιν εκτιμήσεως της επιρροής των έργων της Α' φάσης επί του πλημμυρικού κινδύνου.

Προκύπτει, εξάλλου, ότι εξετάστηκαν επαρκώς οι εναλλακτικές λύσεις συμπεριλαμβανομένης και της μηδενικής, η οποία απορρίφθηκε ως ανεπαρκής για την αντιπλημμυρική προστασία μίας ιστορικά επιβαρυσμένης περιοχής. Προκύπτει, τέλος, ότι ο πλημμυρικός κίνδυνος δεν είναι μόνον αποτέλεσμα της αύξησης της ταχύτητας ροής του ύδατος, η οποία πράγματι είναι σημαντική εξαιτίας των υλικών που θα χρησιμοποιηθούν στο έργο. Πλέον σημαντική είναι η κακή κατάσταση της κοίτης του ρέματος, όπως περιγράφεται στη μελέτη και δεν αμφισβητείται από τους αιτούντες, και το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του δεν διαθέτει διαμορφωμένη διατομή ή διαθέτει ανεπαρκή, για την ασφαλή διοχέτευση των υδάτων, διατομή. Η αποτροπή κατάκλυσης εξασφαλίζεται με τη δημιουργία ελεγχόμενου και συγκεκριμένου χώρου για τη διέλευση του ύδατος, δυνάμει των επίδικων έργων. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων αντιμετωπίζει ειδικά τους ισχυρισμούς ότι υπερεκτιμάται ο πλημμυρικός κίνδυνος και ότι προσφορότερη θα ήταν η μηδενική λύση, τους οποίους και αντικρούει αιτιολογημένα, παρουσιάζει δε ως προς τα ανωτέρω ζητήματα, επαρκές, κατά τον νόμο, περιεχόμενο. Εκφεύγουν δε, περαιτέρω, των ορίων του ακυρωτικού ελέγχου η ουσιαστική εκτίμηση και η ευθεία αξιολόγηση επιστημονικών και τεχνικών θεμάτων. Ως εκ τούτου, οι περί του αντιθέτου λόγοι ακυρώσεως πρέπει να απορριφθούν στο σύνολό τους.

Ενόψει του περιεχομένου της ΜΠΕ και εφόσον α) το επίδικο έργο βρίσκεται εκτός των προστατευόμενων περιοχών Natura, ΣΠΠ, ΕΖΔ ή ΖΕΠ, οι οποίες περιγράφονται στη Μ.Π.Ε. και βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή, β) οι αιτούντες δεν επικαλούνται και δεν προσκομίζουν στοιχεία από τα οποία θα προέκυπτε το αντίθετο, γ) από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει ότι το έργο επηρεάζει τις ως άνω περιοχές και δ) με τη Μ.Π.Ε. εξετάσθηκαν οι επιπτώσεις στην πανίδα της περιοχής και προτάθηκαν συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπισή τους, ιδίως η αποκατάσταση της φυσικής παρόχθιας βλάστησης, η προσβαλλόμενη πράξη αιτιολογείται νομίμως και επαρκώς ως προς το ζήτημα αυτό. Η νομιμότητα της αιτιολογίας δεν κλονίζεται, εξάλλου, από την επίκληση το πρώτον ενώπιον του Δικαστηρίου των ως άνω εγγράφων της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας και του ΕΛΚΕΘΕ, για την πανίδα της περιοχής, τα οποία δεν είχαν προσκομιστεί ενώπιον της Διοίκησης στο πλαίσιο της διαβούλευσης επί της Μ.Π.Ε. Κατόπιν τούτων, όλοι οι περί του αντιθέτου λόγοι ακυρώσεως είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι.

Προβάλλεται ότι πλησίον του υδατορέματος «Μεγάλο Ρέμα Ραφήνας» έχει χωροθετηθεί έργο με τον τίτλο «Συλλογή - Επεξεργασία Λυμάτων των Δήμων Ραφήνας-Πικερμίου και Σπάτων-Αρτέμιδος επεξεργασμένων εκροών», το οποίο συνιστά Κ.Ε.Λ. (Κέντρο Επεξεργασίας Λυμάτων). Η ιδιαίτερη περιβαλλοντική σημασία του έργου αυτού, οι πιθανότατες και ενδεχόμενες πολύ σοβαρές περιβαλλοντικές του επιπτώσεις επί του υδατορέματος «Μεγάλο Ρέμα Ραφήνας» επιτάσσουν την εκπόνηση ΣΜΠΕ και σχετική έγκριση αυτής κατά τις ειδικότερες διατάξεις της Οδηγίας 2001/42 ΕΕ για την αξιολόγηση των συνεπειών από το έργο Κ.Ε.Λ. επί του ρέματος,

λόγω δε της αλληλεξάρτησης των δύο έργων (Κ.Ε.Λ. και διευθέτησης ρέματος Ραφήνας), θα έπρεπε η διαδικασία εκπόνησης ΣΜΠΕ, διαβούλευσης κατά την διαδικασία της Οδηγίας 2001/42/ΕΕ και έγκρισης της ΣΜΠΕ να θεωρηθεί κοινή και προϋποτιθέμενη από κοινού και για τα δύο έργα. Προβάλλεται ακόμη ότι, σε κάθε περίπτωση, οι ιδιαίτερα βλαπτικές για το ρέμα επιπτώσεις του έργου του Κ.Ε.Λ. και οι κίνδυνοι από αυτό δεν προεκτιμώνται, ούτε συνυπολογίζονται ούτε καν αναφέρονται ειδικά στην εδώ εκπονηθείσα Μ.Π.Ε. κατά τον ν. 4014/2011 και τον ν. 4258/2014, ούτε λαμβάνονται συγκεκριμένα και ειδικά μέτρα για την αποτροπή ή αποφυγή αυτών των ιδιαίτερα βλαπτικών συνεπειών και κινδύνων.

Με την 3743/2008 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, ακυρώθηκε η 136125/10.9.2003 κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Πολιτισμού και των Υφυπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Υγείας και Πρόνοιας και Γεωργίας. Με την απόφαση αυτή είχαν εγκριθεί οι περιβαλλοντικοί όροι για τα έργα αποχέτευσης, επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων περιοχής Βορείων Μεσογείων (Κ.Ε.Λ. Ραφήνας) της Ανατολικής Αττικής, διότι δεν είχε προηγηθεί ο καθορισμός των οριογραμμών του ρέματος της Ραφήνας που αποτελούσε προϋπόθεση απαραίτητη κατά νόμο για την έκδοση της πράξης αυτής. Με το π.δ. της 27.8.2014 (Δ' 416), το οποίο εκδόθηκε σε συμμόρφωση προς την ανωτέρω απόφαση του Δικαστηρίου οριοθετήθηκε το τμήμα του ρέματος Ραφήνας στην περιοχή του Κ.Ε.Λ. Βορείων Μεσογείων του Δήμου Σπάτων - Αρτέμιδος. Μνεία περί του Κ.Ε.Λ. και της ως άνω τμηματικής οριοθέτησης γίνεται στο Κεφάλαιο 8 της μελέτης (Υποκεφάλαιο 8.6).

Οι ως άνω λόγοι ακυρώσεως είναι απορριπτέοι. Τούτο δε διότι η απλή άθροιση δύο έργων διαφορετικής κατηγορίας (διαχείρισης αποβλήτων και αντιπλημμυρικού έργου) στην ίδια περιοχή, έστω και εάν σχετίζονται αμέσως ή εμμέσως με το ίδιο στοιχείο της φύσης (ρέμα εν προκειμένω), δεν συγκροτεί ενιαίο σχέδιο ή πρόγραμμα διαχείρισης αποβλήτων ή διαχείρισης υδάτινων πόρων κατά την έννοια του άρθρου 3 παρ. 2 περ. α' της Οδηγίας 2001/42/ΕΕ και του άρθρου 3 παρ. 1 περ. α' της ΚΥΑ 107017/2006 (Β' 1225) και του Παραρτήματος 1 του άρθρου 11 της εν λόγω Κ.Υ.Α, ήτοι σχέδιο το οποίο καθορίζει το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα 1 και 11 της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ. Σε κάθε περίπτωση, το έργο της διευθέτησης του Μεγάλου Ρέματος Ραφήνας είναι αυτοτελές σε σχέση με το έργο του Κ.Ε.Λ., εφόσον δεν αποτελεί πλέον προϋπόθεση για την κατασκευή του Κ.Ε.Λ., δοθέντος ότι στο συγκεκριμένο σημείο όπου έχει χωροθετηθεί το Κ.Ε.Λ. έχει ήδη εκδοθεί π.δ. τμηματικής οριοθέτησης και η κατασκευή του έργου του Κ.Ε.Λ. μπορεί να προχωρήσει ανεξάρτητα.

Πρόεδρος: Αθ. Ράντος

Εισηγητής: Χρ. Παπανικολάου

Νόμος και Φύση

Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη

<https://nomosphysics.org.gr>

Το πλήρες κείμενο της απόφασης θα αναρτηθεί αμέσως μετά την καθαρογραφή του από το Δικαστήριο.